

گزارش رصد فرهنگی (۹۲)

هم‌صدایی شکننده؛ وضعیت همبستگی اجتماعی در جنگ دوازده روزه ایران و اسرائیل

یکی دیگر از گزارش‌های مرکز رصد فرهنگی که در مرداد ۱۴۰۴ تهیه شده است، به بررسی وضعیت همبستگی مردم و دولت در جنگ تحمیلی ۱۲ روزه ایران و اسرائیل پرداخته و وضعیت همبستگی اجتماعی را در این دوره در قالب دو بخش جنگ و پس از جنگ تصویر کرده است.

بامداد جمعه ۲۳ خرداد ۱۴۰۴ مردم تهران با صدای مهیب موشک‌های اسرائیل، از خواب شبانه بیدار شدند. حمله‌هایی که طی آن تعدادی از فرماندهان ارتش و سپاه، برخی از دانشمندان هسته‌ای و مردم کشته شدند. در پی این حمله‌ها، در همان روز اولین پیام رهبری معظم انقلاب خطاب به مردم، از صداوسیما ملی پخش شد. ایشان گفتند:

«نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران ضربه‌های سنگینی بر این دشمن خبیث وارد خواهند آورد. ملت هم پشتیبان ماست. پشتیبان نیروهای مسلح است و جمهوری اسلامی به اذن الهی بر رژیم صهیونیستی فائق خواهد شد. ملت ایران از خون شهدای گران‌قدر نخواهد گذشت؛ از تجاوز به آسمان کشورش صرف‌نظر نخواهد کرد. نیروهای مسلح آماده هستند و مسئولین کشور و همهٔ آحاد مردم پشت سر نیروهای مسلح‌اند.» (کیهان، ۱۴۰۴/۳/۲۵)

رئیس‌جمهور پزشکیان نیز عصر روز جمعه در پیامی تلویزیونی گفت:

«امروز ملت ایران بیش از هر زمان دیگری به وفاق، در کنار هم بودن، اعتماد و همدلی نیازمند است و به یاری خدا با چنین روحیه‌ای، پاسخ سخت و خردمندانه به جنایت رژیم اشغالگر خواهد داد. جمهوری اسلامی به همان اندازه که برای صلح در جهان و منطقه، همهٔ تلاش خود را به کار بست، در پاسخ به متجاوز و در راستای دفاع مشروع از تمامیت کشور نیز قاطعانه اقدام خواهد کرد.» (روزنامهٔ ایران، ۱۴۰۴/۳/۲۵)

بدین‌ترتیب کشور وارد جنگی تحمیلی شد و از همهٔ مردم خواسته شد در کنار هم پشتیبان نظام و نیروهای مسلح در دفع متجاوز باشند.

اما جنگ دوازده روزهٔ اسرائیل و ایران شرایطی برای برجسته‌سازی این مفهوم فراهم کرد و بسیاری از جناح‌های سیاسی مختلف و با رویکردهای متفاوت مدعی شدند همبستگی در این دوره بیشتر شده است؛ چنان‌که کیهان نوشت:

«حملةٔ اسرائیل به تقویت حس وحدت ملی و بیداری احساس‌های میهن‌پرستانه در میان ایرانیان انجامید، به‌طوری‌که موجی از ملی‌گرایی در سراسر کشور شکل گرفت و حتی بسیاری از منتقدان داخلی را نیز به حمایت علنی از کشور سوق داد.»

ابوطالب آدینه‌وند نیز در مطلبی که در کانال تلگرامی فرهیختگان منتشر شد، نوشت: «وضعیت همبستگی ملی در

ایران پوست‌اندازی بزرگی کرده و تراز آن در مدار بالاتری قرار گرفته است.»، این درحالی‌است که هم بر اساس مطالعه‌های اخیر در زمانی نه‌چندان دور از جنگ گفته‌شده بود «جامعه ایران در مسیر همبستگی اجتماعی با بن‌بست‌هایی روبه‌روست.» (ذاکری، ۱۴۰۲) و هم بر اساس درک مرسوم در جامعه‌شناسی از قضا بحران‌ها معمولاً یکپارچگی اجتماعی را مختل می‌کنند و تسریع‌کننده گسیختگی و ازهم‌پاشیدگی اجتماعی هستند و بنابراین انتظار می‌رفت همبستگی اجتماعی با وقوع جنگ تضعیف شود. حال پرسشی که مطرح می‌شود این است که وضعیت همبستگی اجتماعی در جامعه ایران را در دوران پس از جنگ تحمیلی دوازده روزه چگونه می‌توان تحلیل کرد؟ برای پاسخ به این پرسش به متون و فایل‌های صوتی و تصویری منتشرشده در انواع رسانه در بازه زمانی آغاز جنگ تاکنون نگاه می‌شود و تلاش می‌شود با روش تحلیل مضمونی که روشی برای شناسایی مضامین و الگوهای اصلی در داده‌های کیفی است، تصویری از وضعیت همبستگی اجتماعی در این زمان به دست داده شود.